

Asia: VN/27065/2023

Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Sairaanhoitajat kiittää mahdollisuudesta lausua Sisäministeriön ehdotusta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Poliisilakiin, Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin sekä Tullin rikostorjuntalakiin uudet säännökset mm. siitä, missä tilanteissa poliisilla, Rajavartiolaitoksella tai Tullilla olisi oikeus saada asiakastietolaissa tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa olevan tai olleen henkilön läsnäoloa tai henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Ehdotetulla muutoksella ei olisi vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon resursseihin, mutta muutokset edellyttäisivät sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden koulutusta ja ohjeistusta uuden sääntelyn soveltamiseen. Poliisilain osalta esityksen tavoitteena on mm., että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntely mahdollistaisi tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on mm. selkeyttää poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kadonneiden löytämiseksi. Esityksessä kuvataan, että käytännössä poliisin tarvitsema tieto tehtäviensä hoitamiseksi liittyy usein henkilön henkilöllisyyteen tai läsnäoloon sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä, eikä poliisilla ole lähtökohtaisesti tarvetta saada tarkempia tietoja itse hoito- tai asiakassuhteen sisällöstä.

Suomen Sairaanhoitajat pitää olennaisena sitä, että muutoksista säädetään niin, että sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat saavat selkeän kuvan siitä, missä tapauksissa heillä on velvollisuus antaa pyydettyä välttämätöntä tietoa ja missä tapauksissa ei. Nykyisellään erityisesti päivystyksellisissä yksiköissä onnettomuus-, rikos-, väkivalta- ja tapaturmatilanteissa poliisi on usein alussa jo mukana selvittämässä tilannetta ja heillä on usein henkilötiedot sairaalaan joutuneista. Haasteelliseksi esimerkiksi sairaanhoitajien kannalta tietopyynnot muuttuvat silloin, kun tietoja pyydetään yksiköistä ilman ennakoilmoitusta puhelimitse ja soittaja esittelee olevansa poliisi. Ei ole tavatonta, että myös asiaankuulumattomat tiedonsaannista kiinnostuneet tekeytyvät poliisiksi puhelimesta. Soitot olisivatkin hyvä tulla sovitusti, sovitusta numerosta tai sovitulta poliisin edustajalta ja ohjeistetun käytännön mukaan tietyille viranhaltijalle tai sosiaali- ja terveydenhuollon toimijalle.

Poliisi on saattanut kysyä myös potilaan tilan muutoksista tai sitä, onko potilas vielä ko. yksikössä siinä tarkoituksessa, että voiko esimerkiksi tulla kuulustelemaan potilasta. Tiukasti lain mukaan silloin esimerkiksi teho-osastolta ei voitaisi kertoa, onko potilas herännyt tai puhekuuntainen. Olisi hyvä myös selventää sitä, onko – välttämätöntä - antaa tietoa esimerkiksi onnettomuuden tai väkivallan uhrin voinnista siinä tarkoituksessa, että poliisi edelleen tiedottaa medialle potilaan voinnista. Suomen sairaanhoitajat kyseenalaistaa sitä, miksi median ja suuren yleisön pitäisi saada tietää, missä kunnossa esimerkiksi jonkun onnettomuuden uhri on? Eihän yksittäisten potilaiden tilan pitäisi kuulua ulkopuolisille ja kuitenkin poliisi tiedottaa melko yksityiskohtaisiakin terveys- tai sijaintitietoja onnettomuuden uhreista medialle, joka jakaa niitä sosiaaliseen mediaan kaikkien luettaviksi. Tällainen kyseenalainen tiedonjako yksittäisen potilaan tilanteesta kuormittaa varmasti omaisten lisäksi myös terveydenhuollon henkilöstöä, joka joutuu vastailemaan medialle ja muille utelaille, että ”emme anna tietoja”.

Rikostutkimuksen ja sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstön työturvallisuuden ja myös asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta on ehdottoman välttämätöntä, että myös esim. sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoissa tapahtuneet rikokset voidaan selvittää kaikissa tapauksissa ilman tekijän henkilöllisyyden salaamista, koskivatpa ne henkilökuntaa, asiakkaita, potilaita, omaisia tai sivullisia. Esityksessä kuvataan esimerkin avulla, miten rikoksen selvittäminen on saattanut käytännössä jäädä kiinni siitä, tuntee tai tunnistaako uhri tekijän vai ei. Jos esimerkiksi henkilö pahoinpitelee toisen henkilön sairaalan tiloissa ja kyse on perusmuotoisesta pahoinpitelystä, josta säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta, sairaalasta ei annettu tietoa tekijän henkilöllisyydestä. Väkivalta sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä on lisääntynyt lisääntyneiden päihde- ja mielenterveysongelmien myötä. Rikoksen tehneen henkilön henkilöllisyyden suojele ei saa olla rikoksen selvittämisen esteenä. Muutenhan tämä viestisi väkivallan sallimisesta sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa.

Suomen Sairaanhoitajat kannattaa vahvasti sitä, että lainsäädäntöä selkeytetään potilaiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden oikeuksien turvaamiseksi. Esityksessä kuvattiin apulaisoikeusasiamiehen 28.11.2024 antamaa ratkaisua (EOAK/2910/2023), joka koski työnantajan edustajan oikeutta ilmoittaa poliisille rikoksesta epäillyn nimen tilanteessa, jossa hoitotyöntekijä on työssään joutunut väkivallan kohteeksi potilaan taholta. Apulaisoikeusasiamies katsoi ratkaisussaan, että sekä potilaiden että terveydenhuollon työntekijöiden oikeuksien turvaaminen edellyttäisi lainsäädännön selkeyttämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden oma-aloitteiseen tietojen

luovuttamismahdollisuuteen sekä potilaiden että sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden oikeuksiin liittyvät muutostarpeet on syytä selvittää ja valmistella erikseen sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sidosryhmien kanssa, kuten ehdotuksessa todetaan.

Suomen Sairaanhoitajat on samaa mieltä esityksessä todetun kanssa, että ehdotetulla muutoksella ei olisi vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon resursseihin, mutta muutokset edellyttäisivät sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden koulutusta ja ohjeistusta uuden sääntelyn soveltamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon resursseja ja energiaa vievät enemmän selvittämättömät ja keskeneräiset rikosprosessit ja katoamiskyselyt, joten niiden nopea selvittäminen voi jopa säästää sosiaali- ja terveydenhuollon resursseja.

Karhe Liisa

Suomen sairaanhoitajaliitto ry - Suomen Sairaanhoitajat ry